

суб'єкта може завдати шкоди національній економічній безпеці України);

2. санкції – заходи відповідальності (застосовуються за порушення господарського законодавства національним суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності або його іноземним контрагентом, тобто підставою застосування є факт правопорушення).

З наведеного переліку господарсько-правових санкцій слід зробити висновок, що зазначені санкції являються єдиним правовим засобом відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності та застосовуються для попередження правопорушення або припинення, ліквідації його наслідків, покарання правопорушника або є гарантією здійснення зобов'язання.

Література

1. Адамовська О. Штрафні санкції та задалегідь встановлені збитки / О. Адамовська // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – №8. – С. 45-48.

2. Ганич О.А. Класифікація господарсько-правових санкцій як правового засобу відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності / О.А. Ганич / [Електронний доступ]. – Режим доступу: <http://ua.convdocs.org>

3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, №19-20, № 21-22. – Ст. 144.

4. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16 квітня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

УДК 346.1(043.2)

Козирева В.П.,

к.ю.н., доцент,

Сакир О.А.,

студент,

Юридичний інститут,

Національний авіаційний університет, м. Київ

ПІДСТАВИ ЗАСТОСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ САНКЦІЙ ЯК ЗАСОБУ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Із прийняттям Господарського кодексу України від 16 січня 2003 р. № 436-IV та Цивільного кодексу України від 16 січня 2003 р. № 435-IV

значних змін зазнали численні положення українського законодавства, у тому числі інститут юридичної відповідальності.

У випадках невиконання будь-якого договірною зобов'язання може застосовуватися загальна форма відповідальності у вигляді обов'язку боржника відшкодувати збитки, що були спричинені правопорушеннями кредитором. При цьому не має значення, чи була така умова у договорі, чи ні. Така відповідальність передбачена у законі. Але для притягнення боржника до відшкодування збитків треба, щоб ці збитки дійсно мали місце.

На жаль, як свідчать практика і статистика, не всі договори, укладені суб'єктами господарської діяльності, у майбутньому виконуватимуться належним чином. При цьому можливість застосування до порушника заходів відповідальності набуває достатньо великого значення. Такі заходи передбачені українським законодавством, вони також можуть бути деталізовані, уточнені, або навіть змінені договором порівняно з нормами, встановленими законом.

Отже, заходи відповідальності за неналежне виконання договірних зобов'язань передбачені ЦК України та ГК України. При цьому ЦК України є загальним нормативно-правовим актом, який регулює особисті майнові та немайнові відносини фізичних і юридичних осіб, тоді як ГК України – спеціальним, оскільки він регулює правовідносини, що виникають між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин. У тому випадку, коли окремі правовідносини, що виникають між суб'єктами господарювання, не врегульовані ГК України, вони регулюються ЦК України як правовим актом загального характеру.

Неустойкою (штрафом, пенею) визнається визначена законом або договором грошова сума, яку боржник зобов'язаний передати кредитором у випадку невиконання або неналежного виконання зобов'язання.

Під законною неустойкою переважно коло фахівців звичайно розуміють таку неустойку, яка не лише безпосередньо встановлена для певних правовідносин законом, який визначає і її розмір і умови її стягнення, а і правова дія якої настає безпосередньо в силу цього закону, незалежно від волі контрагентів, тобто, незалежно від того чи була між сторонами угода щодо неустойки чи ні [1, с.10].

Як зазначається, законна неустойка стягується з боржника незалежно від того, передбачена вона в зобов'язанні чи сторони обмежилися посиленням на нормативний акт або взагалі не згадали про неї [2, с.402].

Інколи законну неустойку деякі автори в юридичній літературі називають

вають нормативною[3,с.324] або легальною[4,с.45].

Сфера застосування законної неустойки певною мірою залежить від того, в якій правовій нормі вона міститься. Якщо стягнення неустойки передбачено імперативною нормою, то неустойка, безумовно стягується в розмірі, передбаченому законом. Якщо ж положення про неустойку визначає диспозитивна норма, вона застосовується в передбаченому розмірі, якщо інший розмір сторони не визначили безпосередньо в угоді.

Тому, слід підтримати думку О. Отраднава, що ЦК України обґрунтовано довів дозвіл договірним контрагентам визначати предмет неустойки на власний розсуд у вигляді будь-якого майна, послуги або майнового права, вводячи лише загальні обмеження, які стосуються особливостей обігу, тих чи інших речей. Одним з основних питань, що виникають у разі допущення встановлення неустойки у вигляді майнової цінності, є питання, які саме цінності можуть бути передані як неустойка. Для його вирішення доцільно звернутися до загального визначення. Для визначення того, які саме речі (родові чи індивідуально визначені) можуть становити предмет неустойки, треба звернутися до основного поділу неустойки, відомого цивільного права, на штраф та пеню. Так, за гальним правилом, штрафом визнається різновид неустойки, який визначається або твердій сумі, або у відсотку від суми порушеного зобов'язання та стягується з винної сторони за його невиконання або неналежне виконання. Оскільки сума штрафу відома договірним контрагентам заздалегідь та з часом не змінюється, неустойку у вигляді штрафу, на наш погляд, можна встановлювати у вигляді будь-якої речі, як родової, так і індивідуально визначеної [5,с.38]. Так, наприклад, відповідно до статті 40 Закону України "Про телекомунікації" від 18.11.2003 року № 1280-ІУ регламентується відповідальність операторів, провайдерів телекомунікацій. Оператор, провайдер телекомунікацій несе перед споживачами за ненадання або неналежне надання телекомунікаційних послуг майнову відповідальність.

Таким чином, законна неустойка допомагає економічно більш слабій стороні захищати свої договірні інтереси. Незважаючи на те, що один із контрагентів економічно сильніший за іншого в цивільному-правовому відношенні вони все

Література

1. Граве В.К. Договорная неустойка в советском гражданском праве / В.К. Граве – М.: Госиздат юрид. лит. – 1950г. – 268с.

2. Гражданское право России: Учебник: В 2 ч. / Под ред. З.И.Цыбуленко. – М.: Юристъ, 2000. – Ч. 1. – 543С.

3. Гражданское право БССР: Учебник: В 2 т. / Под ред. В.Ф.Чигир. – Мн.: БГК, 1975. – Т.1 – 428с.

4. Договори в социалистическом хозяйстве / Отв. ред. О.С.Иоффе. – М.: Юриздат, 1964. – 371с.

5. Отраднава О.О. Проблеми предмета неустойки в цивільному праві / О. Отраднава // Підприємництво, господарство і право. – № 3. – 2002.- С.36-39.

УДК 346.3

Красота О. І.,
суддя Господарського суду Дніпропетровської області,
м. Дніпропетровськ

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ПОТРЕБУЄ УДОСКОНАЛЕННЯ

Аналіз норм чинної редакції Господарського процесуального кодексу України та практики їх застосування свідчить, що правове регулювання низки важливих аспектів господарського процесу є або недосконалим.

Господарські відносини за своєю соціальною значущістю повинні мати швидкий і простий порядок вирішення спірних питань. До того ж, практика Європейського Суду з прав людини стосовно України свідчить, що актуальною є проблема захисту осіб від надмірно тривалих строків судових проваджень. Тому специфічною рисою господарського судочинства, в силу цих обставин, повинен стати принцип оперативності. Цей принцип, зокрема, дотримано при визначенні порядку здійснення судових проваджень у проекті Господарського процесуального кодексу України, внесеному у свій час народними депутатами України: Бондиком В.А., Кармазіним Ю.А. та Притикою Д.М.

Однією з проблем чинного правового регулювання господарського процесу є прогалини у регламентації мирової угоди між сторонами спору. Поняття мирової угоди було закріплено в ст. 78 ГПК на початку "малої судової реформи". До того часу можливість досягнення сторонами компромісного вирішення спірних питань законодавчо пов'язувалася з арбітруванням. Оскільки принцип арбітрування було виключено із чис-